

“Kolektif Belleği Kuşaktan Kuşağa Taşımalıyız”

İstanbul'un önemli endüstriyel, tarihi ve kültürel değere sahip tersaneler bölgesini; dönüşümün mega etkileri öncesi suskun hâlini “Terk edilmiş / Abandoned” sergisinde çarpıcı bir dille anlatan fotoğraf sanatçısı Timurtaş Onan ile bir söyleşi gerçekleştirdik.

“Terk Edilmiş / Abandoned”, Timurtaş Onan’ın daha önceki çalışmalarının hem devamı hem de onlara bir veda niteliğini taşıyor. Özellikle İstanbul'daki mekânlar ve insanlar üzerine çalışmalarıyla tanınan sanatçı, eskiden beri form ve ışığa önem veren bir fotoğrafçı olarak “Terk Edilmiş”te bu hassasiyetini ön plana çıkarıyor. Timurtaş Onan’ın “Terk Edilmiş / Abandoned” sergisi 31 Mayıs tarihine kadar Galeri ARK'ta misafirlerini bekliyor.

Galeri ARK'ta İstanbul'un önemli endüstriyel, tarihi ve kültürel değere sahip tersaneler bölgesini; dönüşümün mega etkileri öncesi suskun hâlini anlatan “Terk Edilmiş / Abandoned” başlıklı serginizi açtınız. “Terk Edilmiş / Abandoned” ismi nasıl ortaya çıktı ve serginizdeki seçki için nasıl bir yol izlediniz?

Projeyi tetikleyen Cami Altı Tersanesi'nin kapatılması ve Haliç Port Projesi kapsamında özel bir şirkete devredilmesi oldu. Sergi aşamasına gelindiğinde önsözümü yazan değerli yazar Inez Baranay ile birlikte adının “Terk Edilmiş / Abandoned” olmasına karar verdik. Bu çalışmanın belgeselden ziyade benim öznel bakışımı vurgulayan ve geri dönüşümün kent belleği üzerindeki sarsıcı etkisine gönderme yapan kavramsal bir iş olmasını hedeflemiştim. Seçki bu kritere göre oluştu.

İstanbul'un her gün bir yerinin yıkılıp yerine başka bir şeyin gelmesi ile değişen silüetinin yarattığı yabancılaşma, mekânlar ve insanlar üzerinde kalıcı izler bırakıyor. Siz de bu serginizde bu mekânları fotoğraflayarak onlara veda ediyorsunuz, ancak bir yandan da bu mekânları ölümsüzleştiriyorsunuz. İstanbul'un değişen portresini fotoğraflarınız üzerinden yansıtırken izleyicide nasıl bir karşılık bulmasını bekliyorsunuz?

Kolektif bellek, kentin ve kentlinin kimliği açısından çok önem taşır ve oluşumunda mimari geçmiş önemli faktörlerden biridir. Bitmek bilmeyen yıkımlar ve dönüşüm ile belleğin silinip yeniden oluşturulması sonucu kent kimliğinin hızla yitirilmesi söz konusu.

Sosyal farkındalık toplumlar için çok önemlidir. Kendi ilgi alanımız dışında olan bitenin farkında olmalı ve kolektif belleği kuşaktan kuşağa taşımalıyız. Amacım bu önemli kültür mirası tersanelerindeki yaşanmışlık ve bize anımsattıkları vasıtasıyla izleyici ile bir diyalog başlatmak ve bir şekilde belleklerinde yer etmesini sağlamaktı. Geçmişimiz elimizden alınırken bize kalan şey ise hatırlamak ve bu diyalog önemli bence.

[LOVE IT](#)[PAYLAŞ](#)[1](#) [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#)

Basın bülteninizdeki şu ifade dikkatimi çekti: “Fotoğraflar izleyiciyi düşünmeye ve büyülenmeye, huşu ve merak içine çekerek hayal gücü ve fantezilerini uyarmaya ve böylece içsel dünyalarına ayna tutmaya davet ediyor.” Bu bana Gisele Freund’un *Fotoğraf ve Toplum* kitabında okuduğum “Tarafsız olduğu sanılan mercek, gerçekliği sayısız değişikliğe uğratma yeteneğine sahiptir; çünkü görüntünün özellikleri, her seferinde, fotoğrafı çeken kişinin görme biçimi ve ortakların istekleri tarafından belirlenir.” cümlesini hatırlattı. Bundan hareketle fotoğraflarınızda izleyiciyi istekleriniz doğrultusunda yönlendirdiğinizi söyleyebilir miyiz?

Kesinlikle öyle ve geçmiş yıllarda gerçekleştirdiğim sosyal sorumluluk projeleri olan *Sokak Çocukları*, *Tarlabaşında Neler Oluyor*, *Geziyi Hatırlamak* adlı belgesel filmlerimde ve kitaplarımda amacım hep aynıydı. Çalışmalarımda kendi bakış açım, birikimim ve hayal gücümle yarattığım imgeyi sunuyorum daima.

Geçmiş genelde koku hafızamız ile de ilişkilendirilir. Bundan yola çıkarak form ve ışık ilişkisine hangi perspektiften baktığınızı bize biraz açıklayabilir misiniz?

“Terk Edilmiş”te, ışığın şekilleri iki boyuttan üç boyuta taşıyarak geometrik formlara dönüştürmesi ile fotoğraflara can vermesi önemliydi. Yüzlerce yıl binlerce insanın çalışmış olduğu mekânlardaki terk edilmiş makinelerin, araçların ve objelerin yıpranmış yüzeylerindeki ışığın etkisi ile öne çıkan dokular, kırık ve kirli camların arasından süzülen huzmeler ile bir gizem ve drama etkisi yaratarak geçmişi anımsatmaya çalıştım.

Ocak ayında İstanbul’daki son 20 yıllık değişimi fotoğraflarla aktardığınız *İstanbul Bir Garip Şehir* isimli kitabınızı yayımladınız. 2018 yılında ise *İstanbul Her Şeye Rağmen* isimli kitabınızı yayımlamıştınız. Burada anlaşıyor ki gerçekten İstanbul’da yaşamayı bütün garipliklerine ve her şeyine rağmen seviyorsunuz. 1980’lerden beri şehirde yaşanan toplumsal, kültürel ve ekonomik dönüşümleri kareliyorsunuz. Bir nevi fotoğraflarınız zaman makinesi işlevi görüyor. İstanbul’daki değişimleri, 1980 yılından itibaren fotoğrafçı kimliğinizle nasıl değerlendirirsiniz?

İstanbul 1980’lerden itibaren hızlanan Neo-liberalizmin etkisi ile birlikte mekânsal ve sosyal olarak büyük bir değişimin içine girdi.

Farklılaşmanın ve kalabalıklaşmanın artması ve kentsel dönüşüm süreci yüzünden, sosyal ve kültürel bir paradoks yaşayan İstanbul’da sosyal diyalogun zorlaşması, bireylerin birbirine yabancılaşmasına yol açmıştı. Son 20 yıl içinde ise göç sonucu 80’ler ve 90’larda yerleşilen bölgelerin hemen yanlarına açılan betonarme yerleşim alanları, alışveriş merkezleri, rezidanslar tüketime endeksli yeni yaşam biçimini özendirilmekte. Bu oluşum, kişilerin geleneksel değerlerden kopmasına neden olmakta aynı zamanda insani ilişkilere zarar vermekte, bunların yerini tüketimle ve rekabetçilikle statü belirlemenin öne çıktığı bireysel değerler almaktadır.

“Ben yaptım oldu”cu politikalar sonucu alınan ranta dayalı imar izinleri sayesinde kentin doğası ve tarihi dokusu vurgun yemiş ve geri dönüşü olmayan zararlar oluşmuştur.

Kuzey ormanlarında yapılan tahribat, Tarihi Yarımada’nın talan edilmesi, Beyoğlu’nun mimari ve kültürel kimliğine yapılan müdahaleler bu sorunun bazı örnekleridir. Bu kente ve insanlarına yapılan zulüm yazmakla bitmez ama sistemin kutuplaştırma çabalarına rağmen toplumumuza özgü hoşgörü hala yaşamaktadır. Beni gelecek konusunda umutlandıran da budur. Bireylerin farkındalığı arttıkça bu kaosun içinden sıyrılacağımıza inanıyorum.

LOVE IT

PAYLAŞ

1 2 3 4 5 6 7 8 9

İstanbul’da yaşanan ve yaşanmaya devam eden binlerce hikâye var. *İstanbul Bir Garip Şehir* isminde karar kılarken şahit olduğunuz olayların da etkisi olması kaçınılmaz. İstanbul’un gariplikleri ile yüzleşmenin üzerinizdeki etkileri neler oldu? Sizi en garip hissettiren fotoğraf hangisi oldu?

Birçok sanat dalında olduğu gibi fotoğraf sanatında gözlem gücü ve görsel algılama çok önemlidir.

Bana göre sadece fotoğraf çekmek değil o anı yaşamak, hikâyeleri dinlemek çok önemli. Bütün bu deneyimler sonucu yaşama özgürce ve ön yargıdan arınmış olarak bakıyorum. Bu pozitif bakış açısıyla olayları nedenini ve kişilerin davranışlarını doğru anlayabilmek için mümkün olduğu kadar yakından izleyip sosyal ve kültürel çevreleriyle değerlendiriyorum. Burada kazandığım en önemli şey insanların yaşamlarına dokunurken onlardan öğrendiklerim. Bu sayede hayal gücüm zenginleşirken fotoğraflarımı oluşturmak için gereken duyguyu elde etmiş oluyorum.

Garip Şehir adı sadece garip olaylara değil aynı zamanda toplumsal mesajlar içeren, sade bir dilin kullanıldığı Garip edebiyatına gönderme yapıyor. Sıradan insan yaşamına odaklı Hümanist Fotoğraf Akımı ile Garip edebiyatını kavram olarak birbirlerine yakın bulmuşumdur hep. *İstanbul Bir Garip Şehir* kitabında fotoğraflarda garip ve gariplikler bir arada diyebilirim. Dev bir plazanın önünde duran oğlak, T-Rex ve alışverişten sonra yorulmuş oturan kadın, pet olarak koyun besleyen adam, bankamatikten para çeken melek, dev suretinin altında oturan minik köpek, Valide Han kubbelerinde yoga yapanlar; garip, sürreal kıvamda ve aynı zamanda gülümseten enstantaneler bence. Gülümsetmeyenler de var tabii kitapta.

Bu süreçte “Karantinada” adlı çevrim içi bir sergiye de proje danışmanlığı yaptınız. Bu fikir nasıl ortaya çıktı ve karantina sürecinde evlerde olduğumuz zamanlarda nasıl bir üretkenlik peşinde koştunuz?

2020 Mart ayında karantina sürecinin başlamasıyla birlikte fotoğrafçı arkadaşlarımla gerçekleştirmekte olduğum projeleri beklemeye almak zorunda kaldım. Bu süreçte yalnızlıklarımızla, içsel hesaplaşmalarımızla sadece tüketerek değil üreterek başa çıkabileceğimiz düşüncesinden yola çıkarak bu projeyi başlattım. Amaç hem kendimizi ifade etmek hem de bir hafıza oluşturmaktı. Katılımcılar teknik ve içerikle ilgili sorularını çevrim içi olarak bana iletiler ve çevrim içi değerlendirmeler gerçekleştirdim. Bir yıl boyunca çekilen still life, portre ve oto portre çalışmaları sonucu başarılı bir sanal sergi ve kitap ortaya çıktı.

Aynı zamanda bir Paris aşığı olduğunuz *Bir Paris Müptelası* adlı yazınızdan anlaşıyor.

İki farklı medeniyetin kültür noktalarında fotoğrafları karelerken neler hissediyorsunuz?
Şehirleri nasıl bir refleksle fotoğraflıyorsunuz?

Paris fotoğraf sanatının temelini atıldığı ve birçok sanat akımının yeşerdiği şehirdir. Tüm metropoller gibi küreselleşmenin etkisiyle sosyal açıdan erozyona uğramış olsa da yüzlerce yıla uzanan tarihsel olaylar ve kültürel geçmiş bir şekilde havaya sinmiş. Kitap okuyan, sanatla ilgilenen bir kişiyse size ilham verecek birçok şey var. İstanbul ve Paris farklı kültürleri barındıran metropoller. İkisi de sokaklarında keşfedilmeyi bekleyen sonsuz hikâyeler barındırıyor. Bu hikâyeleri bu şehirlere özgü mekânlar içinde bazen mizahi, bazen de dramatik bir şekilde vermeyi seviyorum.

Fotoğrafçı kimliğinizin yanında kısa belgesel filmler çektiniz. Bu kısa belgesel filmlerinde kentsel dönüşüm, müzik ve toplumsal gerçeklikleri izleyiciye sunuyorsunuz. En son 2014 yılında ise *Geziyi Hatırlamak / Remembering Gezi* adlı kısa filminizi yayımladınız. Önümüzdeki günlerde yeni bir kısa belgesel film çekme planınız var mı?

Evet yeni başlayacağım iki ve yarım kalmış bir kısa film projesi var. Tamamen kendi imkânlarımla yaptığım projeler olduğu için çok uzun sürebiliyor veya yarım kalabiliyor maalesef.

Son olarak gelecekte sizinle nerelerde ve nasıl projelerde karşılaşacağız?

Önümüzdeki yıl salgın biterse uzun süredir çalıştığım ve 120 roll film kullanarak Diana F+ kamerayla çektiğim lomografi projemin sergisi olacak.

Beş kitaplık antoloji serisinin üçüncüsü olan *Işık ve Gölgeler Şehri İstanbul* adlı kitabımı yayımlayacağım. Sırada *Beyoğlu Neo Klasik*, *Beyoğlu'ndan Portreler*, *İstanbul'da Hanlar*, Romanların yaşamı üzerine 80'li yıllardan beri çalıştığım *Bir Recalim Var* projelerinin sergi ve kitapları var.

LOVE IT

0 | 1605 | 0

A Yazar: Mert Doğan Pehlivan

Tag: Timurtaş Onan, Abandoned, Terk Edilmiş, Galeri ARK, Mert Doğan Pehlivan, Söyleşi